

NORGES HØYESTERETT

Den 11. februar 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bull, Bergsjø og Bergh i

HR-2020-332-U, (sak nr. 19-165209SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A (advokat Henrik Grønhaug)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet (advokat Kristine Ofstad Fougner)

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder gyldigheten av Trygderettens kjennelse.
- (2) A har fra 1994/95 vært plaget med irritabel tarm og senere også langvarig lavgradig depresjon. Hun fullførte av den grunn videregående skole over fem år. A jobbet deretter deltid fra juni 2000 til desember 2006. I denne perioden studerte hun også kunsthøgskole og psykologi, men studiene ble ikke fullført på grunn av sykdom. Hun var blant annet langtidssykmeldt fra desember 2004 til desember 2005. Hun ble videre langtidssykmeldt fra februar 2007.
- (3) Den 21. november 2014 ble A innvilget krav om godkjenning som ung ufør etter daværende folketrygdloven § 11-16 tredje ledd, som gjaldt beregning av arbeidsavklaringspenger for unge uføre. NAV konkluderte her med at den medisinske dokumentasjonen som forelå, tilsa at hun oppfylte vilkårene for varig og alvorlig sykdom før fylte 26 år. Påfølgende vår fremsatte A krav om uføretrygd. NAV fattet deretter vedtak om uføretrygd 5. mai 2015. A ble ved denne vurderingen ikke ansett som ung ufør og fikk derfor innvilget uføretrygd etter de ordinære beregningsreglene. Uføretidspunktet ble satt til februar 2007.
- (4) A påklaget vedtaket med hensyn til ung ufør-beregningen. Det ble videre anført at uføretidspunktet måtte flyttes dersom vilkårene for ung ufør var oppfylt. NAV Klageinstans fant imidlertid ikke grunn til å endre vedtaket, og A anket derfor til Trygderetten.
- (5) Trygderetten avsa 16. mars 2018 kjennelse med slik slutning:
 - «1. Vedtak truffet av NAV Klageinstans den 7. april 2016 stadfestes.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke.»
- (6) Kjennelsen ble brakt inn til overprøving ved Borgarting lagmannsrett. For lagmannsretten fremsatte A en ny anførsel knyttet til uføretidspunktet og fastsettelsen av inntektsnivået før

uførhet, også for det tilfellet at lagmannsretten ikke skulle anse vilkårene for ung ufør for å være oppfylt. Det ble anført at lagmannsretten hadde kompetanse til å behandle disse spørsmålene selv om forholdene ikke var prøvd av Trygderetten.

(7) Borgarting lagmannsrett avsa 29. august 2019 dom med slik domsslutning:

- «1. **Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet frifinnes.**
- 2. **I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 106 250 – etthundreogsekstohundreogfemti – kroner til staten v/ Arbeids- og velferdsdirektoratet innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.»**

(8) Det fremgår av domspremissene at lagmannsretten la til grunn at den som første instans ikke kunne vurdere hvorvidt NAVs fastsettelse av uføretidspunkt og inntektsnivå var korrekt.

(9) A har anket dommen til Høyesterett og har blant annet anført at lagmannsretten har anvendt reglene om ung ufør feil. Lagmannsretten har videre uriktig lagt til grunn at den ikke kan prøve anførsler som ikke var behandlet av Trygderetten. NAVs inntektsfastsettelse før uførhet er uansett feil. For øvrig skulle ankende part vært frifunnet for idømmelse av sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.

(10) A har nedlagt slik påstand:

«**Dersom saken blir henvist av ankeutvalget:**

- 1. **Trygderettens kjennelse er ugyldig.**
- 2. **A tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten og Høyesterett.**

Dersom saken ikke blir henvist av ankeutvalget:

- 1. **Lagmannsrettens domsslutning pkt 2 oppheves.**
- 2. **A tilkjennes sakens omkostninger for Høyesterett.»**

(11) Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet har inngitt tilsvaer og har i korte trekk anført at lagmannsrettens vurdering av ung ufør-reglene er korrekt. Det er ingen grunn til å tilsidesette lagmannsrettens konkrete avveining av relevante momenter her. Selv om det er mulig at lagmannsretten skulle ha vurdert ankende parts nye anførsel, har en eventuell feil uansett ikke hatt betydning, da lagmannsrettens resultat er korrekt. Lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse er videre riktig.

(12) *Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet* har nedlagt slik påstand:

- «1. **Prinsipalt: Anken tillates ikke fremmet.**
- 2. **Subsidiært: Anken forkastes.**
- 3. **For begge tilfeller: Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet tilkjennes sakens omkostninger.»**

(13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at ankeutvalget i medhold av tvisteloven § 30-3 annet ledd bokstav d kan oppheve en påanket avgjørelse «dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at det er grunnlag for oppheving».

(14) I vedtak 5. mai 2015 innvilget NAV As søknad om uføretrygd. A fikk imidlertid ikke medhold i at hun hadde krav på uføretrygd etter de særskilte reglene for unge uføre, og det var

denne delen av vedtaket som hun anket videre til Trygderetten og, etter at hun heller ikke fikk medhold der, til lagmannsretten.

- (15) For lagmannsretten fremsatte hun en ny anførsel om at NAV uansett hadde fastsatt uføretidspunktet feil, og dessuten at inntektsnivået uten uførhet var fastsatt for lavt. Lagmannsretten behandlet dette dels som en anførsel om saksbehandlingsfeil fra Trygderettens side, dels som en anførsel om Trygderettens bevisbedømmelse og rettsanvendelse. Ankeutvalget finner det etter omstendighetene ikke nødvendig å gå inn på det første spørsmålet. Når det gjelder det siste spørsmålet, uttaler lagmannsretten følgende:

«Lagmannsretten viser for øvrig til at domstolen skal foreta en legalitetskontroll av Trygderettens kjennelse, jf. trygderettsloven § 26 tredje ledd og Rt-2007-1815. Lagmannsretten kan ikke som første instans vurdere hvorvidt NAVs fastsettelse av uføretidspunkt og inntektsnivå er korrekt, slik denne saken ligger an.»

- (16) I henhold til trygderettsloven § 26 annet ledd kan vedtak om rettigheter etter folketrygdloven ikke bringes inn for domstolene før Trygderetten har truffet avgjørelse i saken. Trygderettens avgjørelse går ut på å stadfeste NAV klageinstans' stadfestelse av NAVs vedtak om å tilkjenne uføretrygd etter de ordinære beregningsreglene basert på visse forutsetninger om uføretidspunkt og inntektsnivå uten uførhet. Det er ingen holdepunkter i forarbeidene – Ot.prp. nr. 5 (1966–1967) side 28 og Prop. 139 L (2014–2015) side 16–17 – for at meningen med denne bestemmelsen har vært å avskjære lagmannsretten fra å kunne prøve andre anførsler som gjelder gyldigheten av det opprinnelige vedtaket, enn dem som er blitt vurdert av Trygderetten.
- (17) Ankeutvalget peker på at domstolenes gyldighetskontroll med forvaltningsvedtak i utgangspunktet omfatter så vel forvaltningens rettsanvendelse som bevisbedømmelsen. Domstolene skal ta stilling til gyldigheten basert på den rettsanvendelsen som domstolene mener er riktig, jf. tvisteloven § 11-3. Som hovedregel kan det påberopes nye bevis for faktiske omstendigheter som forelå da vedtaket ble truffet – det er ikke et vilkår at de samme bevis er påberopt overfor forvaltningen, jf. Skoghøy, Tvisteløsning, 3. utgave side 27–28 og side 891–893 og Brofoss, Kommentarer til trygderettsloven i Gyldendal rettsdata, note 62 til trygderettsloven, sist revidert 23. november 2016. For øvrig kan nye påstandsgrunnlag påberopes frem til saksforberedelsen er avsluttet, jf. tvisteloven § 9-16.
- (18) Rt-2007-1815, som lagmannsretten viser til, gjaldt adgangen til å legge vekt på endringer i den faktiske situasjonen etter at Trygderetten traff sin avgjørelse. Det er mulig at det er dette lagmannsretten sikter til med sin bemerkning om at den, «slik denne saken ligger an», ikke kunne overprøve Trygderettens kjennelse, men det fremgår ikke hvilke endringer det i så fall skulle være tale om. Hvorvidt det skulle være andre grunner til at lagmannsretten ikke skulle behandle de nye anførselene, fremgår heller ikke.
- (19) Det er etter dette ikke mulig å avgjøre om lagmannsrettens rettsanvendelse er riktig når den ikke tok stilling til anførselene om feil uføretidspunkt og feil inntektsnivå uten uførhet, også for det tilfellet at den ankende part ikke skulle få medhold i at uføretrygden skulle beregnes etter reglene om ung ufør. Ettersom lagmannsretten ikke gikk inn på realiteten i anførselene, mangler ankeutvalget videre et tilfredsstillende grunnlag for å avgjøre om anken på dette punktet bør henvises til behandling. Ankeutvalget finner det derfor enstemmig klart at lagmannsrettens dom må oppheves etter tvisteloven § 30-3 annet ledd bokstav d.

- (20) Anken har med dette ført frem. Den særskilte sakskostnadsanken faller da bort som gjenstandsløs. Den ankende part har krevd dekket 109 250 kroner i sakskostnader for Høyesterett. Beløpet er i sin helhet salær inkludert merverdiavgift. Nødvendige kostnader settes til 62 500 kroner, jf. tvisteloven § 20-5. Sakskostnader for øvrige instanser utsettes til lagmannsrettens nye behandling, jf. tvisteloven § 20-8 tredje ledd.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens dom oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 62 500 – sekstitotusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)